

Београд - Карла дел Понте, бивша главна тужитељка Хашког трибунала, спречила је подизање оптужнице против лидера НАТО због недостатка доказа, каже ексклузивно за Данас сер Џефри Најс, некадашњи тужилац Хашког трибунала, на питање зашто хашко тужилаштво није оптужило лидере НАТО или земаља чланица због бомбардовања СР Југославије и убијања цивила. Најс наводи да је Тужилаштво имало спремљен извештај о бомбардовању Југославије, али да је „одлучено да се због недостатка доказа не подиже оптужница“.

Чија је то била одлука?

- Карле дел Понте. Добро се сећам тога.

Шта мислите данас - да ли је било довољно доказа за оптужницу против лидера НАТО за бомбардовање Југославије?

- Радије се не бих изјашњавао о томе.

Зашто челни људи ОВК, Хашим Тачи, Агим Чеку, нису никада процесуирани у Трибуналу?

- Они су били политички лидери.

Али ако их поредите са српским, босанским или хрватским политичарима, зашто и они нису завршили у Хагу?

- Мислим да је очигледно да у случајевима у којима имате много страна у сукобу постоје слабости, као и у случајевима против нациста после Другог светског рата. Ако погледате све стране у сукобу, докази показују да су већину злочина починиле српске снаге у Босни, Хрватској и на Косову. Било је и злочина које су починиле све стране у сукобу. Лорд Дејвид Овен (бивши шеф британске дипломатије и европски преговарач са балканским лидерима од 1992. до 1995. - прим. аут.) на суђењу Милошевићу био је веома поштен када је рекао да су Срби починили више злочина од других. Ако сте тужилац, шта ћете урадити? Кривично ћете гонити само најозбиљније злочине, а ако нека група није починила тако озбиљне злочине, они ће се извући без казне. Или ћете кривично гонити само врх, што је, претпостављам, била одлука тадашње главне тужитељице Карле дел Понте. Мислим да је то било сасвим разумљиво, јер не можете судити баш свима. А питање је и кога бисте могли да добијете. Што се косовских Албанаца тиче, није тако једноставно подићи оптужницу против некога само зато што мислите да је крив. Потребни су докази за суђење. Ако нема довољно доказа, шта се може? Не може се рећи да би било фер да на сваких пет оптужених Срба треба оптужити пет Хрвата и тројицу косовских Албанаца. Морате имати доказе.

Зашто је Тужилаштво Трибунала, а и ви сте били у то време у тужилаштву, никада није процесуирало случај „Жута кућа“?

- Тај случај никада није доспео до мене. Сада видимо, на основу докумената који су процурили у јавност, да су у Тужилаштву знали за то. Тада, 2002-2003. године то је било на нивоу гласина. Чак и 2004. када је била истрага и када су објављени кључни документи о „Жутој кући“. Да је било довољно доказа да се неко оптужи, Тужилаштво би то сигурно урадило. Али довољно доказа није било. Тај случај мени никада није предочен.

Шта данас мислите о политици Карле дел Понте у вези са подизањем оптужница?

- Заиста не знам шта је била њена политика. Мислим да би било фер да су оптужени сви за које је постојало довољно доказа да су починили озбиљне злочине. Али не можете да судите људима само да бисте попунили број, а то се догодило и зато сам незадовољан. Срби би волели да виде више косовских Албанаца на суђењу, али докази су докази.

Имате ли неки контакт са госпођом Дел Понте данас?

- Не, никакав.

Сећам се да сте пре неколико година рекли да ће народи у Републици Српској и Босни и Херцеговини, оног момента када међународна заједница напусти то подручје, поново заратити. Шта мислите данас?

- Не сећам се да сам то рекао. Чак и да сам то рекао, не верујем да сам то рекао тако категорично, пошто не знам шта би могло да се догоди на туђој територији. Моје знање о вашој култури и политици је оскудно. Ја сам био страни тужилац укључен у предмет који се догодио на вашој територији. Могуће је да је питање, на које сам дао одговор, било опште и да се односило на неопходност суђења и помирења, што би могло да спречи људе да поново ратују. Али мислим да има мало доказа, засад, да би то урадили поново. Шта ви мислите?

Нажалост, могуће је да се поново зарати, јер је сувише злочина починено, а људи на Балкану дуго памте такве ствари. Постоји ли могућност помирења у региону?

- Једино што могу да кажем је да ново кривично право сугерише да се најбољи напредак међу земљама које су биле умешане у рат постиже када се не користи само један метод или суђење, него се формирају комисије за истину, репарације, сећање... Нисам сигуран који је најбољи начин да те ствари функционишу у бившој Југославији. Можда би ове мешовите мере могле да доведу до неког резултата. Али то је политичка одлука. Ја сам само радио посао тужиоца у суду.

Мислите ли да је Хашки трибунал пао на испиту помирења у региону?

- Нереално је очекивати од Трибунала да постигне велике резултате у помирењу. Исто тако, нереално је очекивати и од националног законског система у једној земљи да спречи људе да чине кривична дела и злочине. Политичари и национални системи треба да одлуче како ће да редукују, смање криминал. Међународни систем нема друге

могућности, осим да суди у предмету. Одредити да ли је неко пао или успео у процесу помирења је далеко дубља тема у којој политичари морају да преузму одговорност.

Али они не желе да преузму никакву врсту одговорности.

- Мислим да сте у праву. Један од проблема, а то није само проблем Хашког трибунала, него и других судова, била је жеља појединих политичара да тужиоце држе у шаџи. Најбољи пример за то је случај Ратка Младића. Његово хапшење би Трибунал свакако желео, јер имају предмет против њега. Али којим механизмом располаже Трибунал да га ухапси? Када би пробао и успео, то би било сјајно, али би свакако био критикован због тога што није успео да га ухвати.

Да ли ће, по вашем мишљењу, Младић икада бити ухапшен?

- Ви то знате боље него ја. Он је у вашој, а не у мојој земљи. Заиста не знам.

Шта ће бити ако Младић буде ухапшен после затварања Трибунала и ко ће да му суди?

- Претпостављам да ће Међународни кривични суд једноставно преузети предмет и судити му по правилима Хашког трибунала. То се већ десило у случају Чарлса Тејлора. Звучи ми логично, али не знам да ли им је то план. Свакако му не би требало дозволити да се извуче некажњено.

Постоји ли могућност да неки од судова у региону суди Младићу?

- Наравно, то би било интересантно, али који? У Србији? У Босни имате међународне судије и добре безбедносне услове у судовима, а и многи би рекли да би било праведно да породице жртава могу да дођу у судницу и виде његово лице пред судијама. Превише је очекивати да ће све породице из Сребренице моћи да дођу авионом у Хаг на суђење.

Можда би Босна била боља. Постоји мишљење да би требало судити тамо где су злочини почињени. Логично место би била Босна.

Били сте задужени за предмет против Слободана Милошевића. Мислите ли да би Милошевић добио доживотну казну затвора да је дочекао крај суђења?

- Заиста не знам.

Замерали су вам да се за то суђење нисте довољно добро припремили и да сте сувише импровизовали.

- Али увек мора да се импровизује, јер је тај случај увек напредовао, као и сви други случајеви. Милошевић је био будаласт, јер није одмах прихватио да се сви злочини за које је оптужен одмах уведу у записник. Уместо тога, тражио је да се докази читају, а то је трајало месецима. Да је пристао, имао би велику предност над Тужилаштвом, јер наши најбољи докази су стизали недељама, месецима, годинама након што је суђење почело. Али он је желео да отегне суђење.

Да ли је основна идеја ратова у бившој Југославији промена демографске слике?

- Изгледа да то није био план у почетку, али је убрзо промењен у традиционални план прављења Велике Србије, односно обједињавања свих Срба у једну државу.

Мислите ли да је било који од ентитета на простору бивше СФРЈ успео у својим плановима?

- Демографи су показали значајне промене у демографској слици Босне и Херцеговине, поредећи изборне листе из 1991. и 1997. године. Али људи морају да донесу сопствени закључак. То ја не би требало да радим, јер нисам судија. То је тема за расправу на основу демографског материјала, који сугерише да није било плана да се промени етничка слика мањина.

(Данас)